

BIJeenKOMST OP DINSDAG 28 MEI 1968
TE 's-GRAVENHAGE

Voordracht gehouden voor de Koninklijke Vereniging ter
beoefening van de Krijgswetenschap

door

Mr. C. C. J. KIEWIT

Kolonel van de Militair Juridische Dienst

over

HET MILITAIRE TUCHTRECHT OP DE HELLING

Voorzitter: Mr. F. R. MIJNLIEFF, Directeur-Generaal voor Openbare Orde en
Veiligheid

De Voorzitter:

Mevrouw, Mijne heren, ik mag u welkom heten, in het bijzonder ons ere-lid
de generaal Couzy en zeer in het bijzonder de spreker van deze avond, kolonel
Kiewit.

Maar voor ik hem het woord geef zou ik de penningmeester willen vragen een
verheugende mededeling aan de vergadering te willen doen.

De Penningmeester:

Dank u, mijnheer de voorzitter.

Mevrouw, mijne heren,

De vereniging, de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgs-
wetenschap is een heel oude vereniging, en een daarmee gepaard gaand probleem
is dat van de financiën.

Het bestuur heeft zich reeds lang beraden op welke wijze de activiteiten van
de vereniging zouden kunnen worden gestimuleerd door een verbeterd en meer
uitgebreid werkprogramma, in het bijzonder het verschijnen van de publikaties,
wij stuiten steeds op het probleem dat de financiën hiervoor ontbraken.

Dankzij de medewerking van de Minister van Defensie, die voor het komende
verenigingsjaar een niet onbelangrijke financiële injectie heeft toegezegd, zal
het voor het bestuur mogelijk zijn om het werkprogramma voor het komende
verenigingsjaar, dus 1968/69, op een nieuwe basis te schoeien. Waardoor
enerzijds wordt bereikt dat de wetenschappelijke informatie, in een handig
formaat u b.v. éénmaal per kwartaal bereikt en anderzijds de binding tussen
leden onderling, leden en Bestuur en daardoor de mogelijkheid voor nieuwe initia-
tieven naar voren komen.

Het Bestuur zal zich in de komende Bestuursvergadering beraden op welke
wijze dit tot uitdrukking kan worden gebracht en rond het begin van het nieuwe
verenigingsjaar hiervan mededeling doen aan de leden.

De Voorzitter:

Dank u zeer. Mag ik dan nu het woord geven aan kolonel Kiewit voor zijn
lezing „Het Militaire Tucht recht op de Helling”.

Mijnheer de voorzitter, mevrouw, mijne heren,

„Het militaire tuchtrecht op de helling”

De titel vereist misschien enige toelichting. Hij laat, dacht ik, nog iets te gissen over. Het zou kunnen betekenen, in formele zin: „Het militaire tuchtrecht staat op de helling, men is doende met een herziening”, of ook: „het moet herzien worden, het is wenselijk”; of tenslotte, in materiële zin: „het is in gevaar, het is op een hellend vlak, men komt tot steeds bedenkelijker dingen”.

Alle drie mogelijkheden worden mijns inziens door de titel gedekt en zijn ook grotendeels realiteit. Alle drie voldoende reden om onze gedachten erover vanavond te laten gaan, wellicht om erover van gedachten te wisselen.

Alleen het feit op zich dat een onderwerp, terecht of ten onrechte, zo in de publieke belangstelling staat, rechtvaardigt immers al een bezinning hierop.

Ik vind het dan ook zeer plezierig en opportuun dat de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap deze materie als onderwerp voor deze avond heeft willen nemen, zo zeer passend, dacht ik, in het kader van de in de statuten van de vereniging tot uiting gebrachte doelstelling, als ik wel ben ingelicht: verspreiding van heldere begrippen omtrent krijgsoorlogen.

Ik hoop dat u een helder begrip over de krijgsoorlog, die het militaire tuchtrecht ongetwijfeld is, zult krijgen en mocht u dit al hebben, hergeen ik nauwelijks durf te betwijfelen, dan hoop ik dat niet al te zeer te vertoebelen.

Ik dacht dat het goed was ons eerst kort te bezinnen over enkele begrippen, definities zo u wilt, met betrekking tot „tucht”. De kennis van enige achtergrond, ook in taalkundige zin, wil weleens tot een beter inzicht in de materie leiden.

Tucht zou dan zijn, ten eerste: het zich binden aan, het opvolgen van bepaalde opgelegde regels of voorschriften van gedrag, gebondenheid, discipline; (denk aan de tucht handhaven, aan de tucht gewende soldaten).

In de tweede plaats de toestand, dat die genoemde gebondenheid heerst en erkend wordt. „De tucht heeft er veel geleden” zegt men dan. In de derde plaats het geheel van voorschriften en maatregelen, waardoor de gewenste gebondenheid van gedrag bij een zekere categorie van personen verkregen of gehandhaafd wordt. Graven wij iets dieper en bezien wij het etymologisch, dan zien wij dat tucht = tocht van het germaanse *teuchanan*, als ik dat goed uitspreek, hetgeen trekken betekent, (denk aan teugel, in toom houden); ook is er verband met het oud-Duitse *zuchten*, wat opvoeden betekent. Dus enerzijds is het: trekken als het ware van de verkeerde weg af, anderzijds: het leiden, het in toom houden, het wijzen van de goede weg.

Hoewel we al snel het verband zouden leggen met tuchtigen, het negatieve, het straffen, zien wij dat het opvoedende, positieve element er van origine al in zit.

Dat tucht de bedoeling heeft dat men zover gebracht wordt dat men uiteindelijk geen tucht meer van anderen behoeft, zodat men door zelftucht zichzelf leiding weet te geven, is een ideaal beeld, waar wij zeker in militaribus nog niet aan toe zijn.

Dat tuchtrecht inhoudt: regels betreffende de tucht en de handhaving daarvan, behoeft ik nauwelijks nog te zeggen, om dan tenslotte te geraken tot een poging, tot een definitie van de krijgsoorlog. (Ik zou liever willen spreken van militaire tucht i.p.v. krijgsoorlog, evenals ik prefereer militaire rechter i.p.v. krijgsoorlog). In bepaalde gevallen vind ik dat woord „krijg” wat uit de tijd, wat geladen, ik

dacht dat dit psychologisch toch ook van belang was. Mijnheer de voorzitter, aan de naam van uw vereniging zou ik natuurlijk alleen al beleefdheidshalve niet willen tornen.

Vergeeft u mij dit kleine uitstapje, het betreft wellicht zaken van minder belang, doch u weet met mij dat schijnbaar nietige zaken van het grootste gewicht kunnen blijken te zijn.

Er zijn vele pogingen ondernomen om de definitie van de militaire tucht te geven. Zoals u weet, staat er zelfs niet eens een definitie in de wet. Maar die van de Amerikaanse kolonel Applin, (u merkt, het zijn altijd de kolonels die het doen of gedaan hebben), die zegt: „ogenblikkelijke en bereidwillige gehoorzaamheid aan alle orders, en voor het geval er geen orders zijn gegeven of te verkrijgen, ook de (denkbeeldige) order, zoals die naar men meent zou hebben kunnen luiden”, komt mij het meest aantrekkelijk voor. Wellicht niet een volledige, ik vind dit toch een mooie definitie. Daaruit blijkt de volle waarde, die men aan gehoorzaamheid plus het initiatief hecht. Ook in de pas lopend met de stelregel uit de Army regulations: „The discipline is a state of cheerful obedience”. Ik zou zeggen een definitie in de geest van de opvatting die men zich over zogenaamd modern tuchtrecht zou kunnen wensen. Dus geen tegengestelde, maar elkaar aanvullende elementen.

Dezelfde gedachte, dit anticiperen op de bevelen van de commandant, vinden wij terug in artikel 12 van het reglement op de krijgstucht, waarover dadelijk meer.

Ik zei u reeds, een definitie van krijgstucht – ik zal die term nu maar blijven gebruiken – vindt u in de huidige tuchtregeling dus niet. Artikel 1 van het reglement op de krijgstucht geeft wel een opsomming, een enumeratie van wat krijgstucht zou omvatten, echter een definitie pur sang is het niet.

Een poging hiertoe, die mijns inziens ook wel iets ruimer zou moeten zijn dan de zoëven geciteerde, is gedaan door de zogenaamde commissie-Lagerwerff, die krijgstucht omschrijft als: „het gedragspatroon volgens de normen en regels die geboden door derzelve doelstelling in de krijgsmacht gelden en dit gedragspatroon steunt op de bereidheid zich aldus te gedragen, maar zal bij het tekortschieten opgelegd kunnen worden.”

Mijnheer de voorzitter, ik introduceer hier met opzet deze commissie, anders zou er wellicht toch naar gevraagd worden uit uw midden. U weet dat door de Minister van Defensie een toezegging aan de Staten Generaal is gedaan om op het voetspoor van het militaire strafprocesrecht te komen tot een vraagpunten-procedure op het gebied van het militaire tuchtrecht. Dit houdt in een voorleggen aan de Tweede Kamer van de meest essentiële punten van de materie, met de mening van de regering terzake, met de bedoeling dat er bij voorbaat een principiële uitspraak over deze punten komt, alvorens de eigenlijke wetgevende arbeid kan beginnen.

Ter voorbereiding van die vraagpunten op het terrein van het militaire tuchtrecht, is aan een departementale werkgroep, onder leiding van generaal Lagerwerff opdracht gegeven de Minister van Defensie van advies te dienen. Mocht ik in de loop van mijn betoog enkele malen laten blijken wat de opvatting van deze werkgroep is, dan gelieve u wel te bedenken dat deze geheel vrijblijvend is, uiteraard. Het betreft immers niet meer dan een advies aan de Minister van Defensie (ik moet hier ook zeggen dat in de commissie eveneens een vertegenwoordiger van de Minister van Justitie zitting heeft, hetgeen begrijpelijk is, want deze materie regardeert ook deze bewindsman). Hoewel het niet per se allemaal

van vertrouwelijke aard is, hoop ik toch dat u het zult kunnen billijken dat het voor mij niet doenlijk is, en zeker niet aan mij, om alles uit de boezem van die werkgroep te onthullen. Terwijl het aan de andere kant ook weer niet zo is, dat ik alles zal verhullen. Want u weet wellicht dat er in de televisie-uitzending over dit onderwerp, door de voorzitter van bedoelde werkgroep reeds verschillende tips van de sluier zijn opgelicht.

U hebt mij er zoëven op kunnen betrappen dat ik bewust restrictief heb gezegd een „zogenaamd” modern tuchtrecht. Ik bedoel er dit mee. Wij moeten geen tegenstellingen scheppen, dacht ik, „ouderwets” tegenover „modern” tuchtrecht, waarbij we dan met ouderwets bedoelen dat er niet zoveel van zou deugen, doch dat wij naar een nieuw, „ideaal”, tuchtrecht toemoeten. Want wat is er veranderlijker dan de mode. Wat heden modern is, is morgen ouderwets. De vergelijking met de in de mode der kledij tegenwoordig waarneembare tendens van het omgekeerde, zou ik overigens niet tot het tuchtrecht willen doortrekken. Wel wil ik meegaan met de kwalifikatie dat ons huidige tuchtrecht verouderd is. Uiteraard zou ik willen zeggen. Zeker in vormgeving, qua stijl, wat taal betreft. Maar ook in zijn grondbeginselen? Ik dacht nauwelijks! Dit is ook begrijpelijk, want ook het vigerende reglement stelde zich een goede functionering van de krijgsmacht tot primair doel.

Bezien wij nu globaal de huidige regeling van het tuchtrecht in het reglement op de krijgstuicht.

Zeker zou ik niet zover willen gaan als de toenmalige Staatssecretaris, die bij de behandeling van het militaire strafprocesrecht in de zitting 1962-'63 naar aanleiding van beweringen uit de Kamer, dat ook het tuchtrecht zou moeten worden herzien, aanvoerde, dat op de leden, die zulks beweerden, de bewijslast rusten zou.

Dit lijkt bovendien een tegenstelling tot wat er later is gebeurd, namelijk de opdracht tot het uitgeven van een toelichting, een handleiding op het reglement. Dus eigenlijk een handleiding als het ware op een handleiding.

Maar daarover dadelijk meer.

Dan ga ik liever mee met de uitspraak van de Raad Welzijn Militairen, die erop gewezen heeft dat het Reglement, immers daterende van 1903, weliswaar ingevoerd in 1923, zich eigenlijk richt tot jongelieden van minstens 80 jaar! Maar toch vinden wij in het huidige tuchtrecht, weliswaar verspreid, de grondbeginselen die de meesten ongetwijfeld ook heden nog tot de hunne zouden willen maken, een constatering die een uitspraak van een autoriteit verklaarbaar maakt, dat de samenstellers van het reglement destijds hun tijd ver vooruit moeten zijn geweest. Mijnheer de voorzitter, een ietwat ander geluid dan wij veelal horen van de critici van vandaag. Ik zou haast zeggen, een moedig geluid, in een tijd dat het lijkt dat velen zich haasten, om zich te scharen in de gelederen van de critici, met hen in de pas te lopen, met al dan niet geweld gebruikende demonstranten, enz. Waarbij ik niet zover wil gaan als ik las in een krant, dat alleen denkbeelden waarin een behoorlijke scheut anarchisme en nihilisme is verwerkt „in” zijn. Echter de kritiek op het tuchtrecht is niet altijd nihilistisch en negatief, maar ik meen toch te moeten waarschuwen tegen een overdrijving der bezwaren tegen de huidige regeling, alsook tegen een overschatting van de uitwerking van een eventueel nieuw tuchtreglement. Immers een goed commandant kan ook met regels die niet meer up-to-date zijn een goed leider zijn, terwijl een slecht commandant ook met moderne regels niet uit de voeten kan. Ik dacht zelfs dat te

prefereren zou zijn, goede uitvoerders van regels die niet meer geheel op de hoogte van de tijd zijn boven een moderne regeling met slechte executanten.

Hoewel ik gaarne wil meegaan met de gedachte dat alle vooruitgang uit kritiek wordt geboren en men er daarom ook dankbaar voor moet zijn, wil ik hierbij toch aantekenen dat de kritiek zeer wel en zeer vaak, ik wil dat aannemen, goed bedoeld is, doch niet altijd uit politiek onverdachte bron komt. Wij moeten de reële bezwaren wel van de politieke onderscheiden. Al begrijp ik, dat als het goed is, de politiek ook op de realiteit zal moeten zijn afgestemd. Kritiek, eventueel felle kritiek, moet ons tot bezinning leiden. Wel is men als oudere, althans zo vergaat het mij, geneigd om de bij demonstraties, betogingen en andere gelegenheden, geuite, vaak ongenueanceerde kritiek van de hand te wijzen en er verder geen aandacht aan te besteden.

Er is echter één maar. Het zou kunnen zijn dat er een gereede aanleiding, een diepere oorzaak tot kritiek mogelijk aanwezig is. Deze te onderkennen zal niet altijd eenvoudig zijn, gezien de randverschijnselen, die ermee gepaard gaan. De emoties, zowel aan de ene kant als aan de andere, maken een juiste evaluatie moeilijk.

Ik dacht dat het met het onderhavige onderwerp, *mutatis mutandis*, hetzelfde was. Weliswaar houdt men nog geen demonstraties met spandoeken „Weg met het militaire tuchtrecht”, maar de emoties zijn er niettemin. Laten wij trachten deze zaak zo nuchter en zakelijk mogelijk te benaderen. Absoluut is er niets, het kan altijd anders, vergelijk buitenlandse systemen, die altijd ter versterking, maar evenzo ter verzwakking van een standpunt kunnen worden aangevoerd.

In het extreme moeten wij het dus niet zoeken; ik kan weleens jaloers zijn op mensen die gelukkig zijn met dat zwart/wit patroon. Zij hebben het, dacht ik, gemakkelijker dan degenen die menen het ergens daar tussenin te moeten zoeken. Ik hoop overigens dat u mijn verhaal niet al te grijs zult vinden. Maar ik meen dat het mijn plicht is de zaak voor u van meerdere zijden te belichten. Men wordt zo gauw verleid tot stellingname door eenzijdige belichting. Wat dat betreft mogen wij een vergelijking trekken met het militaire strafprocesrecht. U herinnert zich ongetwijfeld de zaak Majoor K. Begrijpt u mij goed, betrokkene is vrijgesproken, hij is buiten discussie.

Maar destijds was het zelfs zo dat in een veelgelezen ochtendblad toch maar de indruk werd gevestigd, dat het bij de militaire justitie een janboel was. Verre van mij om te beweren dat het archaische militaire strafprocesrecht niet aan vernieuwing toe was en nog is, maar door te wijzen op de verouderde bepalingen — ze waren inderdaad van 1815 en zijn het deels nog — had de krant formeel gelijk. De praktijk was gelukkig anders, en de partiële wijziging die in 1965 in werking trad, was slechts een bevestiging van die praktijk. Dat weten u en ik. Het grote publiek meestal niet.

Evenzo is dit het geval met het tuchtrecht. De praktische toepassing wijkt gelukkig, waar nodig, af van de letterlijke tekst.

Aangezien men echter zou kunnen vrezen dat conform de ouderwetse taal zal worden gehandeld, is dit natuurlijk al een reden een herziening op dit punt voor te staan.

In dit verband wil ik, daarmee komende aan de stelling nummer 1 — u zult mij niet euvel duiden dat ik niet successievelijk de stellingen behandel, u zult ze ongetwijfeld, al dan niet gecamoufleerd, kunnen onderkennen in de loop van het betoog — Uw aandacht vragen voor art. 21e van het Reglement betreffende de krijgstuicht, hetwelk luidt: De ondergeschiktheid is de ziel van de militaire dienst”.

U hebt kunnen zien dat ik stelling 1 tussen aanhalingstekens heb gesteld. Hij is namelijk niet van mij, deze uitspraak, doch van een anonieme inzender in het Orgaan van de Vereniging Officieren Koninklijke Luchtmacht/Koninklijke Landmacht VOKL en u zult ook wel begrepen hebben dat ik geen overwegende bezwaren heb tegen deze stelling. Maar dit artikel wordt namelijk veelal aangehaald als bewijs, dat ons militaire tuchtrecht verouderd zou zijn.

Toch kan het mijns inziens op zichzelf niet als onjuist worden bestempeld. Immers, de ondergeschiktheid, tot uiting komende in de gehoorzaamheidsplicht, is toch niet iets waarover wij ons behoeven schamen; wij zijn toch allen ondergeschikt geplaatst in een hiërarchisch verband. Dat dit in de krijgsmacht sterker dan waar ook spreekt en dient te spreken – ik denk hier vooral aan oorlogstijd – is voor U en mij onbetwistbaar. Dat die ondergeschiktheid zo belangrijk is en daarom de ziel genoemd is, vind ik dan ook niet zo vreemd. Men vergelijkte in dit verband de hoofdstukken uit het Wetboek van Militair Strafrecht, die spreken van de misdrijven tegen de ondergeschiktheid. Natuurlijk is het niet zo – en dat wordt natuurlijk nogal eens gesuggereerd – dat met de ondergeschiktheid alleen bedoeld zou zijn de onderworpenheid of slaafsheid, of wat u maar wilt noemen, maar dat is ook, dacht ik, niet de bedoeling geweest van de opstellers van het Reglement Krijgstucht.

In dit verband kan ik ook niet meegaan met onze voortreffelijke conferencier Wim Kan, die ook over die ondergeschiktheid spreekt naar aanleiding van een kostelijke dialoog tussen de directeur van een directie en een oppasser en zegt, dat er eigenlijk geen ondergeschikten meer zijn, maar dat de toon nog wel bestaat. Wij lachen daar hartelijk om, dat is geestig, maar op de keper beschouwd gaat het niet op, want ondergeschikten en dus ondergeschiktheid, zullen altijd moeten blijven bestaan, maar de toon is gelukkig aan het verdwijnen. Lang nog niet overal helaas, maar ook hierbij zien wij een verschil in interpretatie van een woord, een dooreenmenging van het neutrale en het gekleurde begrip; bovendien moeten wij in onze beschouwing betrekken, dat bepaalde begrippen in de loop der tijden van inhoud kunnen gaan verschillen. Ze krijgen op zijn minst een ander accent en dat speelt ons geloof ik bij die ondergeschiktheid parten. Zo heeft men de opgelegde ondergeschiktheid, (het gezag: men heeft het voor het zeggen) en de aanvaarde ondergeschiktheid: (men laat het zich gezeggen). U ziet hoe belangrijk woorden en begrippen zijn en derzelve diverse interpretaties.

Natuurlijk is die ondergeschiktheid, die subordinatie, niet het alleen zaligmakende, maar dat pretendeert het reglement krijgstucht ook niet, ook al staat het adagium mijns inziens wat te geprononceerd vooropgesteld.

Een „zielige” bepaling kan ik het dan ook niet vinden, evenmin een zielogende slogan. Dit ware het wel, indien wij de andere grondbeginselen in het Reglement tevergeefs zouden zoeken. Maar niets is minder waar, b.v. artikel 12, zoëven al genoemd, waaruit duidelijk wordt de plaats die het initiatief inneemt. Dit in tegenstelling tot de oude opvatting: „de soldaat denkt niet, er wordt voor hem gedacht”. Dat was dus nooit conform de huidige tekst.

Artikel 7 – ik stip zo maar wat aan – geeft in het licht van de intermenselijke verhoudingen – hoort u het moderne? – een zeer goede voorlichting. Ik mag dit wellicht voor u citeren:

„De eensgezindheid, saamhorigheid en samenwerking bij de krijgsmacht vereist, kunnen slechts verkregen worden indien de officieren en onderofficieren de hun ondergeschikte militairen in trouwe verplichtingsbetrachting en goed ge-

drag het voorbeeld geven, en in alle opzichten hun zedelijke en stoffelijke belangen behartigen."

Artikel 9, insgelijks. „De meerdere zal het hem toegekende gezag op flinke, waardige en rechtvaardige wijze uitoefenen en zich van willekeur en partijdigheid onthouden”.

Artikel 10. „De door de meerdere te geven bevelen moeten betrekking hebben op de dienst en tevens gegrond zijn op rede en billijkheid”.

Artikel 31 dan tenslotte. „waarbij de verplichting is opgelegd aan de meerdere om aan degene die in beklag gaat, alle medewerking te verlenen”.

Alles bijeen dus nog niet zo'n ongunstig beeld. Wat niet wegneemt, dat ook ik geenszins zal ontkennen dat een wijziging gewenst is en wel op verscheidene punten, t.w.: een wet, waarin de hoofdbeginselen dienen te worden opgenomen, uitvoeringsbepalingen in een algemene maatregel van bestuur en daarnaast een systematisch geordende handleiding of instructie. Tenslotte natuurlijk een andere stijl en taalgebruik.

Want wat is de plaats van het huidige reglement, vroeger genaamd „het boekje" ten opzichte van de wet op de krijgstucht?

Belangrijke zaken, zoals verbod van deelname aan vergaderingen, betogingen, demonstraties en optochten, het in bezit hebben van verboden lectuur, staan ergens verscholen in het reglement. Die behoren natuurlijk in een regeling van hogere orde.

Het reglement is thans deels uitvoering, dat moeten wij wel aannemen, althans de grond daarvan vinden wij in artikel 73 van de wet, deels een soort handleiding en dat moet het eigenlijk wel zijn, want de Memorie van Antwoord op hoofdstuk VIII der rijksbegroting voor 1923 zegt, dat het als leidraad is bedoeld. Maar wij zien een herhaling van allerlei bepalingen die wij al elders vinden, wij zien ook voorbeelden; dat laatste is mijns inziens zelfs gevaarlijk, het is enuntiatief bedoeld, maar het lijkt uitputtend. En dan komen wij aan een uiterst precair punt: zijn de krijgstuchtelijke vergripen in het Reglement opgesomd, geënt op artikel 2 van de Wet op de Krijgstucht dat bepaalt wat krijgstuchtelijke vergripen zijn m.a.w. zijn het dus voorbeelden? Het moet eigenlijk wel, want ze kunnen immers geen zelfstandig leven leiden. Alles bijeen dus voldoende reden om een andere opzet van de krijgstuchtregeling te maken.

Men zou zich zelfs de vraag kunnen stellen of in de toekomst uiteindelijk nog wel plaats overblijft voor dit reglement, als wij een verschuiving van de belangrijkste materie naar de wet zouden krijgen.

Ook zou het waarderingsstelsel, als tegenhanger van het straffenstelsel een gelijkwaardige plaats moeten kunnen vinden in de nieuwe regeling.

Een ander belangrijk punt dat veelal aanleiding geeft tot kritiek is de hantering van het tuchtrecht in verband met de vrije tijd van de militair. Ik wil niet beveren: De militair is 24 uur in dienst, dus volledig aan de krijgstucht onderworpen; maar houdt de werking van de krijgstucht dan, zeg na 17 uur of om exact te zijn 17.15 uur of op elk moment dat er geen dienst meer wordt verricht, op? Reikt de krijgstuchtelijke arm tot aan het verlaten van de kazernepoort? Er zijn lieden die dat voorstaan. Dat kan mijns inziens niet. In beginsel blijft de militair als lid van de organisatie waartoe hij behoort aan bepaalde regels gebonden, de interne regels, ook al is hij dan niet dienstdoende. Echter, in hoeverre? Wel, ik dacht dat dit beantwoord moest worden aan de hand van datgene wat per definitie door de krijgstucht moet worden bestreken. En dan zien wij, althans in de optiek van de Commissie-Lagerwerff, dat een en ander beheerst en tege-

lijktijd beperkt dient te worden door de doelstelling van de krijgsmacht. Dat spreekt tijdens de uren van de dienst uiteraard meer voor zichzelf dan daarbuiten. De doelstelling, de slagkracht, de slagvaardigheid, de bruikbaarheid van de krijgsmacht is in het eerste geval – natuurlijk niet altijd even duidelijk en intensief – al vlug in het geding. Daarbuiten natuurlijk in het algemeen veel moeilijker zichtbaar en/of aantoonbaar, maar in bepaalde gevallen toch wel denkbaar en soms zelfs in dezelfde mate, en in een enkel geval in belangrijker ernstiger mate aan de orde, dan daarbinnen.

Er is, mijns inziens terecht, een tendens om de privacy van de militair zoveel mogelijk onaangetast te laten, vergelijk de maatregelen van het gebruik van burgertreinen, het mogen dragen van burgerkleding en het toelaten van alle lectuur in de kazernementen, enz. Maar toch zal men voor dat kleine terrein dat overblijft, een hanteerbare norm moeten vinden, die een eventuele krijgstuchtelijke correctie rechtvaardigt. Dat is uitermate moeilijk. Tot op heden werden in het reglement gebezigde begrippen „militaire stand en waardigheid” – wat dat dan ook moge zijn – gehanteerd, ja, werd de militaire status sec (nog onafhankelijk van het dragen van een uniform, wat overigens volgens mij geen principieel maar een gradueel verschil uitmaakt), voldoende geacht. Dit standpunt is nog niet geheel overleefd, maar er is een evolutie naar een beperkter uitlegging en toepassing, nu nog afgestemd op de eventuele strijdigheid met de in de wet genoemde militaire tucht en orde.

Welke norm wij ook behouden of krijgen, hij zal in het tuchtrecht enigszins in het vage moeten blijven. Niet als wenselijkheid, maar ik zie geen alternatief; het is inherent aan het karakter van het tuchtrecht. Uitermate moeilijk natuurlijk voor de commandant. Die vrijheid moeten wij hem laten en zijn houvast zal hij moeten vinden in de jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof en eventuele uitspraken van hogere chefs.

Maar ook dan, zoals vaak in de jurisprudentie, zijn wij nog niet altijd uit de moeilijkheden. Zijn er enerzijds uitspraken van het Hoog Militair Gerechtshof die sterk naar de nieuwe richting tenderen, plotseling wordt ons het houvast weer ontnomen door een schijnbaar van de oude opvattingen getuigende beschikking.

Om duidelijk te zijn: enerzijds de uitspraak dat geen krijgstuchtelijke straf mag worden opgelegd met het doel de nakoming van een uitsluitend morele verplichting te verkrijgen, anderzijds die, waarbij het in strijd met de waardigheid van de militaire stand werd bevonden, het achterwege laten om iemand, die door zijn toedoen per ongeluk gewond is geraakt, in het ziekenhuis op te zoeken, althans van zijn medeleven blijf te geven.

Belangwekkend is de uitspraak van een hogere commandant (de commandant van het Legerkorps), die in afwijking van de beslissing van de strafoplegger en de beklagmeerdere, de straf teniet deed, welke was opgelegd aan een militair die in een openbaar zwembad buiten enig militair verband, ondanks waarschuwingen van de badmeester, een meisje in het water had geduwd, waarvoor hem overigens door de badmeester voor 14 dagen de toegang tot het zwembad werd ontzegd. Mijns inziens een duidelijk voorbeeld van een kentering van de gedachten op dit punt.

Het typische overigens is, dat vaak de publieke opinie het gedrag van de militair buiten dienst binnen de werkingssfeer van de krijgstucht gebracht wenst te zien. Ik denk aan overlast in bus en trein, u kent het beeld van de kazernewaarts gaande militairen 's zondagsavonds. Dat is natuurlijk ook het belang van

de burgerij zelf, die anders niet zo snel aan de kant van het gezag staat, zeker niet van het militaire, een ons allen bekende typische Hollandse karaktertrek.

U zult ondertussen gemerkt hebben, de relatie tussen de stellingen 2 en 3. In dit verband zou ik nog op de tendens willen wijzen die men wel signaleert, t.w. het scherpe onderscheid dat men wel maakt tussen een vredeskrijgsmacht en een krijgsmacht te velde, met navenant een daarbij passend tuchtrecht. Ik dacht dat er principieel geen verschil kon en mocht worden gemaakt, om de eenvoudige reden dat ons krijgsmachtapparaat erop getraind moet zijn om in oorlogsomstandigheden op te treden, met al zijn consequenties van dien.

Men dient zich af te vragen: welke tucht vereist het krijgshbedrijf, daarbij anticiperend op de meest toegespitste situatie, het gevechtveld. Men dient dus uit te gaan van de situatie van oorlogsomstandigheden, hoe ongaarne ook, om dan te bezien wat daarvoor in vredesomstandigheden m.b.t. de tucht noodzakelijk is.

In uw midden behoef ik niet te onderstrepen dat de in vreedstijd nalatige de gemeenschap en zichzelf in oorlogsomstandigheden grote schade kan berokkenen. (De chauffeur die zijn auto verwaarloost, de schutter die zijn vuurwapen niet onderhoudt, enz.). Wij mogen er niet op vertrouwen dat hij het in oorlogstijd beter doet dan in vreedstijd. Wij mogen eenvoudig het risico niet lopen.

Nu is het weer niet zo, dat een model-eenheid in vreedstijd een garantie is voor een goede gevechtseenheid in tijd van oorlog, maar het omgekeerde is ook zeker niet waar.

Natuurlijk zal de inhoud van de norm kunnen verschillen naar gelang de omstandigheden, dus een min of meer strak regime. Er zal echter in vredesomstandigheden niet ontkomen kunnen worden aan een zekere automatische drill in de juiste proporties gezien, een beoefenen van zaken die een ieder niet altijd als nuttig en nodig zal onderkennen. Aan de commandant echter om het hoe en waarom van de schijnbaar irrelevante zaken duidelijk te maken. Niet alleen heeft men daar recht op, men is niet meer onmondig, men heeft meer onderwijs genoten, (denk ook aan het middel televisie), maar het komt de bereidheid ten goede en dus de tucht. In dit verband wilde ik er even op wijzen dat de commandant hierbij een grote taak heeft. Hij dient zijn ondergeschikten de nodige inlichtingen te verschaffen, waarbij hij m.i. steun van andere zijde behoeft. Ik denk hierbij voornamelijk aan de school en de overheid.

De uitwerking laat ik gaarne aan anderen over, maar ik dacht, dat het toch een plicht van de overheid zou moeten zijn, om de jongeman, die te zijner tijd zijn taak in de krijgsmacht zal moeten vervullen, tevoren de nodige inlichtingen te verschaffen; niet in de vorm van propaganda, maar door zakelijke informatie op de scholen of anderszins. In de krijgsmacht zal ook zoveel mogelijk die zakelijkheid moeten worden betracht. Onnodige werkzaamheden als poetsen om der wille van het poetsen dienen achterwege te worden gelaten. Aan de meerdere de taak om, zo nodig, het hoe en waarom van een en ander waar te maken.

Tussen haakjes: ook de terminologie meerdere/mindere ondervindt tegenwoordig kritiek. Ik dacht *c'est le ton qui fait la musique*.

Het is immers een neutraal, geen gekleurd begrip, althans in ons verband niet. Vergelijk de terminologie die ook in het wetboek van militair strafrecht staat, al zou die natuurlijk ook gewijzigd kunnen worden. Een ander voorbeeld: het willen afschaffen van de groetplicht. Dat kan misschien wel zonder de organisatie te schaden, zonder dat de doelstelling in gevaar komt. Maar zo zijn er vele zaken

die niet essentieel zijn, zonder welke men best kan leven en zonder welke de organisatie best kan functioneren. Maar hier en daar zou dat toch wel een verarming betekenen. Houdt het groeten bij voorbeeld niet iets in van de verbondenheid met de groep? Met achting of eerbied voor meerderen heeft het niets te maken, die heeft men of die heeft men niet. Deze is krijgstuuchtelijk ook niet afdwingbaar, zoals een enkel artikel in de reglementen ons wel wil doen geloven.

Nog zo'n zinledige bepaling vinden wij in artikel 8 lid 4, waar staat dat de militair zich bij voorkeur geheel van het gebruik van sterke drank zal onthouden. Het lijkt niet helemaal in overeenstemming met de min of meer verplichte borrelbijeenkomsten, en met de verstrekking die wij destijds kenden — in Indië zelfs gratis aan vliegers en chauffeurs — van hele flessen jenever. U ziet, de praktijk is sterker dan de leer.

Artikel 1a. „Daar de godsdienst de bron is van alle geluk,” enz., behoort ook niet in het Reglement thuis. Dit is een geestelijk element en doet bovendien geen recht wedervaren aan andersdenkenden.

Een ander omstreden artikel is artikel 20 (het verbod van kritiek leveren), waarmede in strijd lijkt de ons allen bekende activiteiten van de militaire medewerkers aan kranten en tijdschriften, aan wie ook door de Minister van Defensie niets in de weg wordt gelegd.

Ik vind dit een moeilijke zaak. Zakelijk verantwoorde kritiek lijkt mij niet alleen onschadelijk, maar zelfs wel nuttig. Maar hoever gaat dat? Mag men b.v. wel kritiek hebben op plannen met betrekking tot de aanschaf van nieuwe tanks, én soms niet ten aanzien van de wijziging van de groetplicht en/of tuchtrecht in het algemeen? U weet, dat is nog geen uitgemaakte zaak. Mijns inziens ook geen wonder. Alles evolueert; en snel. Het is niet meer een gezapige panta rhei, het lijkt een stroomversnelling. Het is niet altijd eenvoudig deze bij te houden, laat staan, om erop te anticiperen. Overigens wat die kritiek betreft: ik vergelijk wel eens hoe zou het een verzekeringsemployé vergaan die publiekelijk kritiek levert op bij voorbeeld de polissen in zijn bedrijf. Het voorbeeld zal wel mank gaan, maar ik dacht toch dat deze functionaris vast kan gaan uitzien naar een andere betrekking. Wat het militaire personeel betreft, besef ik wel, dat er in dit opzicht groot verschil bestaat tussen dienstplichtig en beroepspersoneel. In tegenstelling tot de burgers hangt een dienstplichtige uiteraard niet het zwaard van Damocles boven het hoofd, het ontslag.

Bepaalde eisen die men aan beroepspersoneel zou kunnen stellen, gaan voor de dienstplichtigen niet op en als men dan ook nog bedenkt dat de Koninklijke Marine en de Koninklijke Luchtmacht in tegenstelling tot de Koninklijke Landmacht grotendeels met beroepspersoneel werken, dan zijn de extra moeilijkheden begrijpelijk die de ontwerpers van een nieuw tuchtrecht hebben. Wellicht zou u ook aan de orde gesteld willen zien het beklag, veelvuldig te berde gebracht de laatste tijd. Gezien de niet onbevredigende praktijk is, dacht ik, te voorzien dat principieel niet zoveel zal veranderen op dit punt. Dus in eerste instantie het beroep langs de hiërarchieke lijn. In tweede instantie de eindbeslissing bij het Hoog Militair Gerechtshof. Overigens, het beklag naar aanleiding van een onbillijke of krenkende behandeling of een bevel, vereist natuurlijk ook een herziening; wij zouden ons dat kunnen voorstellen op dezelfde voet als beklag over een bestraffing. Overigens voel ik persoonlijk veel voor de gedachte van Brigade-Generaal titulair b.d. Mr. H. H. A. de Graaff, die aan de klager de keus zou willen laten tussen de chef van de strafoplegger en de krijgssraad. Er lijkt dan

meer recht wedervaren te worden aan de onafhankelijkheid, aan de onpartijdigheid. De praktijk zal dan uitwijzen wie door klager meer zal worden benaderd, waaruit dan de nodige conclusies zullen kunnen worden getrokken. Bovendien zou ik voorstander zijn van een opschortende werking van de tenuitvoerlegging van de straf door het indienen van beklag. Ik vind het onbevredigend dat vóór de zaak in kracht van gewijsde is tot executie wordt overgegaan. Ik ken de tegenargumenten: snelheid van het tuchtrecht, de vrees voor veel beklag. Ik dacht dat wij in deze het principiële moeten laten prevaleren boven de praktische bezwaren. In een nieuwe regeling van het tuchtrecht zou mijns inziens ook geen plaats moeten zijn voor de mogelijkheid tot bestraffing, althans aparte strafbaarstelling, van het onredelijke beklag. De klager moet vrij staan. Hij zal met reden in beklag gaan, misschien niet altijd met rede, hetgeen hem echter nauwelijks kan worden toegerekend.

Alleen in het uiterste geval, indien hij apert, tegen beter weten in, in beklag is gegaan, b.v. om de militaire overheid last te bezorgen, zou, indien dat tenminste zou kunnen worden aangetoond, betrokkene kunnen worden gestraft, omdat hij immers tegen de militaire tucht en orde heeft gehandeld. Maar daarvoor is de aparte strafbaarstelling niet nodig.

Nog een heet hangijzer is natuurlijk het streng arrest. Voorwaar het is geen kleinigheid om 14 dagen cel te kunnen krijgen voor een krijgstuuchtelijk vergrijp. U hebt wellicht uit de mond van de voorzitter van de Werkgroep Tuchtrecht vernomen, dat het de bedoeling zou zijn om te geraken tot een verzachting van de tenuitvoerlegging in die zin, dat overdag zoveel mogelijk dienst wordt verricht en 's nachts in afzondering doorgebracht, slechts bij uitzondering cellulair, dus nagenoeg gelijk aan ons huidige verzwaard arrest, dat dan ook zou kunnen verdwijnen. Intussen is er een wetsvoorstel in behandeling om, reeds vooruitlopend op de integrale wijziging van het tuchtrecht, de tenuitvoerlegging van het streng arrest te herzien. Helaas is ook daarbij de mogelijkheid van opsluiting in de cel opengehouden. Ik betreur dit. Ik vind het niet meer van deze tijd en zeker niet passen in het tuchtrecht wegens het ontbreken van elk opvoedend element. Voorts ben ik een groot voorstander van de zelfstandige geldboete, een uit de praktijk geboren behoefte, voornamelijk gegrond op ervaringen uit Korea. Generaal Christan, een van de roemruchte commandanten destijds, was een groot propagandist van deze straf. Deze staat weliswaar thans in de wet sinds 1963, maar ik zou willen pleiten voor een loskoppeling van de verplichting om mede arrest te moeten opleggen. Immers de ratio van deze straf is juist om in de gevallen, dat een arreststraf zijn effect mist, b.v. in oorlogsomstandigheden, maar ook bij oefeningen in het buitenland, waarbij men als het ware permanent in arrest is, een effectief correctiemiddel te hebben. De gevoeligheid in de portemonnaie is gebleken een praktische zaak te zijn.

Met betrekking tot de straf van plaatsing in de tuchtklassen (Nieuwersluis), zag ik gaarne met de commissie-Lagerwerff omzetting in een maatregel met meer nadruk op de opvoeding in een speciaal te creëren onderdeel, waar de gestrafte, „gemaatregelde” moet ik dus eigenlijk zeggen, geleidelijk meer gelegenheid zal krijgen met bewegingsvrijheid huiswaarts te gaan.

Ik zou daarbij achterwege willen laten de mogelijkheid om de man, in afwachting van de tenuitvoerlegging, in arrest te stellen. Ik zie daar de noodzaak en de rechtsgrond niet voor aanwezig.

Teneinde een reële inhoud te geven aan het gestelde in artikel 27 van het Reglement, mijnheer de voorzitter, waarin staat dat de handhaving van de

krijgstucht is opgedragen aan *ieder* die bij de krijgsmacht met enig gezag is bekleed, zou ik willen adviseren tot een rapportageplicht tot aan het hoogste niveau, in plaats van heden tot aan de commanderende officier, hetgeen thans overigens nog maar een intern opgelegde verplichting is. Behalve dat daaruit alleen al uit statistisch oogpunt interessante conclusies zouden zijn te trekken, stel ik mij voor dat het nuttige gegevens kunnen zijn voor specialisten als psychologen, sociologen, e.d. Een inschakeling van de computer hierbij zal ons dan zeker van pas komen.

Nog een desideratum. Thans komt onvoldoende in het reglement tot uiting dat bij ons het adagium „Befehl ist Befehl" niet zou gelden. Weliswaar is een en ander min of meer a contrario uit het reglement te halen, en geeft artikel 10 van de Wet Oorlogsstrafrecht ons steun in de juiste richting, maar een positieve bepaling ware toch wel gewenst.

Overigens, aan het scala van de straffen zoals dat thans bestaat, behoeft dacht ik niet zoveel gewijzigd te worden. Er is voldoende gelegenheid om, gezien de persoon, gezien de omstandigheden, een juiste correctie toe te passen. Zoals gezegd het verzaamd arrest zou kunnen vervallen, resteert dus licht arrest, wellicht te betitelen als strafconsignatie, en streng arrest, wat dan ook van naam zou kunnen veranderen in arrest zonder meer.

De straf van verlaging zou ook kunnen worden geëlimineerd. Men vindt deze over het algemeen een te sterke inbreuk op de rechtspositie van de man om verantwoord in het tuchtrecht op te leggen.

Mijnheer de Voorzitter,

Summa summarum: een wijziging van het tuchtrecht sta ik zeker voor. Ik realiseer mij heel goed dat ik wellicht een indruk heb gewekt van behoudendheid op bepaalde punten. Dat was ook mijn bedoeling. Ik heb in het bijzonder gemeend erop te moeten wijzen, dat de kritiek op de onderhavige materie, zo vaak van negatieve aard, meestal van buitenaf komend, tot zijn ware proporties moet worden teruggebracht. Ik dacht dat ik overigens ook enige aanbevelingen heb gedaan op andere punten die niet van enige progressiviteit zijn vrij te pleiten. Mijn hoofdbedoeling is echter erop te wijzen dat wij de constanten niet uit het oog mogen verliezen en dat het zeer wel mogelijk is een aan de tijd aangepast tuchtbeleid te voeren binnen het kader van de huidige bepalingen, en dat wij dat, mevrouw, mijne heren, ook nog geruime tijd zullen moeten doen.

De kwintessens is niet gelegen in de materie, maar in de mens. Degenen die geroepen zijn de tucht te handhaven, moeten daartoe geestelijk zijn uitgerust. Het goede leiderschap staat daarbij centraal. In dit verband zou ik nog de suggestie willen doen om op wat kortere termijn enige partiële wijzigingen aan te brengen, omdat onvermijdelijk zal blijken, dat de weg naar integrale wijziging een betrekkelijke lange zal zijn. Zo lang zelfs, dat de meesten onzer de inwerkingtreding van een nieuw tuchtrechtreglement niet meer zullen meemaken. Dat klinkt wat somber en ik wil dat wel iets verzachten door te zeggen tijdens de actieve dienst van de meesten onzer. Dat kunnen wij betreuren, maar het schijnt onvermijdelijk. En dat is voor mij aanleiding om de aanbeveling te doen dat er enkele markante zaken, evenals thans al gebeurd is met het streng arrest, en ik mag ook wel even duiden op de wijziging die zal worden aangebracht in de algemene maatregel van bestuur met betrekking tot het regime—Nieuwersluis bij voorrang incidenteel zouden worden herzien. Ook bedenke men vooral dat de onderhavige materie niet primair van juridische aard is en dat, uiteraard naast

het inschakelen van de troupiers, waarbij ik liefst ook enkele jongeren zou willen zien, ook aandacht moet worden besteed aan de psychologische, pedagogische en sociologische kanten van het onderwerp. Maar bovenal zou ik voorstander zijn om iedere belanghebbende erbij te betrekken, bijvoorbeeld door middel van een enquête onder alle militairen, teneinde te weten te komen wat de gedachten en wensen op dit gebied zijn. Nagenoeg iedere gezonde mannelijke Nederlander maakt immers ooit deel uit van de organisatie, waarvan de spelregels als van geen andere zo aan kritiek onderhevig zijn. Laat hij zelf spreken.

Laten wij dat niet uit de weg gaan. Immers, de Nederlandse militair reageert gewoon op het tuchtrecht, hij is gewoon, doet gewoon, doet het goed, als het moet zeer goed (1940-1945, Indonesië, Korea, enz.) en zal het weer goed doen als het moet, ds. Diekerhof c.s. ten spijt.

Degenen die thans de materie onder de loep hebben, brengen uiteraard ervaring, inzicht en andere voor de arbeid tot de herziening van het tuchtrecht benodigde kwaliteiten mee, maar zouden het bezwaar van de bedrijfsblindheid kunnen hebben.

Moge aldus, op zo efficiënt en zo snel mogelijke wijze een vruchtdragend resultaat worden geboekt op dit voor ons allen zo belangrijke terrein.

Mijnheer de voorzitter, ik heb van deze materie slechts enkele facetten kunnen belichten. Er ligt nog veel onbesproken. Om maar te noemen: de kwestie van het straffen op overtuiging; is er een aparte tuchtrechter noodzakelijk; het niveau van de strafbevoegdheid; is het spreken van onwaarheid in het tuchtrecht toegestaan, enz., enz.

Ik ben mij ook ten volle bewust dat ik bij deze materie van de hak op de tak ben gesprongen. Ik moge u verzoeken goed te vinden dat ik beschouw, althans voorlopig, op de laatste tak te zijn aangeland en ik moge u dank zeggen voor de aandacht waarmee u een en ander gevolgd mocht hebben.

De Voorzitter:

Meneer Kiewit, aan het applaus zult u gemerkt hebben dat uw lezing is gewaardeerd. U bent ongetwijfeld bereid na de pauze op vragen en opmerkingen te antwoorden.

In tegenstelling tot de laatste vergadering heb ik begrepen dat er ditmaal wel gelegenheid is om koffie en eventueel andere dranken te verkrijgen, ondanks de verheugende mededelingen van de penningmeester, dat zoiets toch op eigen rekening geschiedt. Ik stel u voor om nu 20 minuten te pauzeren en om klokke 9.20 met het tweede deel door te gaan, en ik wilde u verzoeken, degenen die nog opmerkingen of vragen mochten hebben omtrent de lezing dit op te geven aan mijn linker buurman, de Overste Janssen.

Pauze

De Voorzitter:

Mevrouw, mijne heren, voordat ik de sprekers die zich gemeld hebben het woord wil geven zou ik graag eerst een verzuim goed maken.

Toen ik hier deze vergaderzaal binnenkwam zag ik de heer Lamers, President van het Hoog Militair Gerechtshof. Hij is hier als gast en ik stel er prijs op hem van harte welkom te heten en hem te danken dat hij ondanks zijn vele drukke bezigheden gelegenheid heeft kunnen vinden vanavond in ons midden te zijn.

Mag ik dan nu in de eerste plaats het woord geven aan ons ere-lid de Generaal Couzy en hem vragen om voor de microfoon plaats te nemen.

Luitenant-Generaal Couzy:

Mijnheer de voorzitter, ik heb met belangstelling de inleider aangehoord en het heeft mij eigenlijk wel goed gedaan, ofschoon ik het volkomen met hem eens ben dat modernisering wel noodzakelijk zal zijn, in het bijzonder dus voor taal en vormgeving, dat hij toch in de behoudende hoek is gebleven. Dit spreekt mij in het bijzonder aan, misschien ook alleen al door mijn leeftijd. Om met het laatste te beginnen, de inleider heeft gezegd dat de wijziging veel tijd in beslag zal nemen en vermoedelijk zullen wij dat niet meer bijwonen. Ik geloof dat hij daarin volkomen gelijk heeft, want men is al jaren bezig met het proberen te herschrijven van het reglement op de Krijgstucht en men is er nog nooit uit kunnen komen. Waarom niet? Omdat men wel kan proberen om andere taal te gebruiken, maar blijkbaar heeft men het indertijd toch zo goed omschreven, en de inleider heeft enkele voorbeelden daarover aangehaald, dat het blijkbaar bijzonder moeilijk in moderne taal is over te zetten.

Maar hoe wij het ook redigeren, in wezen verandert er natuurlijk niets. Alleen de incidentele wijzigingen die de inleider heeft aanbevolen om dan toch maar reeds een gedeelte te kunnen moderniseren, ik ben er een beetje huiverig voor.

Toen wij in 1962/63 de wijziging aanbrachten, het was op 4 punten van de Rechtspleging Landmacht, toen heb ik al mijn bezorgdheid erover uitgesproken dat het maken van incidentele wijzigingen de totale herziening weer op de achtergrond zou brengen en ik meen dat ik wel een beetje gelijk heb gekregen, want wij hebben dus in 1962/63 die 4 puntjes toen erin aangebracht, maar wij zijn nu ruim 5 jaar verder en van een wijziging, een werkelijke herziening, is nog niets te bespeuren.

Dat heeft zich bij vorige gelegenheden ook voorgedaan. Ik meen al in 1912 heeft men een groot gesprek gevoerd over de wijziging, o.a. dus van de Rechtspleging Landmacht, die toen nog geen 100 jaar oud was, maar toen is het er ook maar bij gebleven, bij een incidentele wijziging en men heeft het met die incidentele wijziging het verder weer 50 jaar uitgehouden.

Met een paar opmerkingen, u houdt mij ten goede, kan ik het niet helemaal eens zijn, want inhouding militaire inkomsten bijvoorbeeld is ingevoerd bij die wijziging in 1962/63. In de eerste plaats is het een bijkomende straf. Het is dus geen hoofdstraf. Het wordt dus opgelegd naast een krijgstuchtelijke straf.

Het argument dat het een onzichtbare straf zou zijn, wat toen door de Minister van Justitie werd gezegd, is dus niet juist, want de man heeft al een krijgstuchtelijke straf op zijn boekje staan. Mijn bezwaar daartegen is, dat een inhouding van militaire inkomsten moet worden beoordeeld door een commandant die daarmee niet alleen de betrokkene tref, want het zal in het algemeen erom gaan dat het beroepspersoneel daarin zal worden betrokken en ik geloof dat het dan ten nadele komt van zijn gezin. Het wordt erg moeilijk, want de Minister heeft nu wel gezegd, ja, luister eens, dat is helemaal niet waar, want dat moet gaan van datgene wat hij over heeft, maar ik geloof dat een commandant bijzonder moeilijk het budget van een van zijn officieren of onder-officieren kan beoordelen.

De plaatsing in de tuchtclassse. Mijn ervaring is dat die plaatsing in het algemeen veel te laat geschiedt, want plaatsing in de tuchtclassse heeft altijd tot doel gehad om de man te verbeteren. Dit niet zo zeer om hem te straffen, maar

hij valt zo buiten het kader, waar hij zich eigenlijk niet in kan gedragen, zich niet kan aanpassen, dat het noodzakelijk is om hem onder een strenger regime te zetten. En nu meen ik dat talloze commandanten altijd de fout hebben begaan om pas het voorstel tot plaatsing in te dienen wanneer de man al een straflijst had van twee bladzijden, waarin dus vooral verzwaard en streng arrest al veelvuldig voorkwamen en ik geloof dat dan deze plaatsing in de tuchtklasse weinig zin meer heeft, zeker ook omdat dan de tijd dat hij daarin nog kan doorbrengen veel te kort is.

Het derde punt is de kwestie van verlaging.

In 1962/63 wilde men het er al helemaal uithalen. Ik heb dat ten dele kunnen redden. Men heeft het nu teruggebracht tot de leeftijd van 25 jaar, want ik wil gaarne erkennen dat voor verouderd beroepspersoneel en dan gaat het hier dus speciaal om de onderofficieren, een dergelijke verlaging natuurlijk niet alleen een te zware straf is, maar ook dat deze man in een bepaalde omgeving als zodanig niet meer kan worden gebruikt.

Nu kunnen wij zeggen, bij de Land- en misschien ook nog bij de Luchtmacht, dan plaatsen wij hem over, maar bij de Marine, waar hij op een schip dient, is hij natuurlijk daarmee onmogelijk geworden.

Maar men vergat, voor de Landmacht gold dat speciaal, dat 90% van de onderofficieren, dienstplichtige onderofficieren waren. En wanneer je die straf van verlaging zou missen, dat dan het resultaat daarvan ook zou wezen, dat men deze lieden bij bepaalde vergrijpen geen krijgsraadvonnis meer kon besparen. Dat men ze moest verwijzen, dat zij een veroordeling kregen, dus met een strafblad de militaire dienst verlieten, terwijl wanneer de commandant kan beschikken over de verlaging – en ik moet eerlijk toegeven dat ik dit enige malen heb toegepast – dat het dan bij de auditeur komt en de auditeur zegt, nou verlaging, flinke straf, ja bij mij had hij 14 dagen gekregen. Nou ja, vooruit, ik accepteer dat. Dan kwam deze man wel als ongegradueerde terug in de burgermaatschappij, maar dat was voor hem in mijn ogen minder erg, dat hij dus als dienstplichtige gewoon terugkeerde, dan dat hij met dat strafblad kwam. En ik geloof dat dit door talloze commandanten ook nog teveel wordt vergeten. Men heeft toen, bij deze wijziging van verlaging, die men wilde afschaffen eigenlijk alleen gekeken naar het beroepspersoneel. Men zei toen: „Ja, maar het is ook niet meer nodig, wij kunnen ze terugzetten bij administratieve maatregel”. Dat is bovendien niet waar, want dat kan alleen met instemming van de betrokkene en men vergat dus de hele grote massa van de dienstplichtige onderofficieren, waarbij dit voor deze maatregel eigenlijk niet kon.

Dit zijn een paar opmerkingen, mijnheer de voorzitter. Ik wil u zeggen: ik ben het er wel mee eens dat er gemoderniseerd moet worden, maar in hoeverre bepaalde bepalingen zullen moeten verdwijnen of moeten veranderd worden, dat blijft natuurlijk een punt van discussie, overweging en bekijken. Maar ik dacht dat ik deze paar zaken uit de praktijk wel even hier mocht neerleggen. Dank u wel.

Inleider:

Mijnheer de voorzitter. Generaal Couzy heeft in de eerste plaats erop geduid dat het misschien enigszins gevaarlijk zou zijn om over te gaan tot incidentele wijzigingen, omdat dan de totale herziening wellicht op de achtergrond zou raken en haalt daarvoor aan de geschiedenis zoals wij die kennen op het gebied van het strafprocesrecht, het militaire strafprocesrecht.

Ik dacht dat het nog even te vroeg was om daarover definitief te oordelen. U weet, de zaak zit wel in beweging. U hebt wellicht gezien het Voorlopig Verslag naar aanleiding van de nota over de vraagpunten op het gebied van het militaire strafprocesrecht, dat zo juist uitgekomen is. Men is wel degelijk doende om dit zo snel mogelijk voor elkaar te krijgen. Daarom zou ik voorstander zijn ook op het terrein van het tuchtrecht de meest saillante punten op korte termijn voor een herziening in aanmerking te brengen, aangezien een integrale wijziging nog verscheidene jaren op zich zou laten wachten en dat acht ik funest.

Gen. Couzy heeft gezegd dat de inhouding van de militaire inkomsten een bijkomende straf is. Dat is nu juist mijn bezwaar, want de ratio van de geldboete is dat in de gevallen dat de arreststraffen geen effect sorteren moet worden overgegaan tot inhouding van inkomsten. De combinatie met arrest maakt het juist zo moeilijk; daarom dacht ik dat die loskoppeling een gelukkige gedachte was. En wat betreft het treffen niet alleen van betrokkene maar ook van het gezin: ik geloof dat er op het ogenblik een hele goede regeling is ter uitvoering van artikel 25 van de Wet op de Krijgstucht die het sociaal helemaal verzekerd doet zijn dat het gezin niet wordt getroffen; het komt er eigenlijk globaal op neer, dat als we een geldboete, of zoals het nu nog heet: Inhouding Militaire Inkomsten, opleggen het een kwestie is van enkele tientjes.

De plaatsing in de tuchtklasse, komt volgens Gen. Couzy veelal te laat, de commandant doet dat fout en dan heeft het geen zin meer. Daarmede kan ik het alleen maar eens zijn natuurlijk.

Er zijn overigens de laatste tijd aanwijzingen genoeg in circulaire van de hoogste commandanten dat dit niet de bedoeling is. Wat vroeger dus wel werd voorgestaan: eerst moet de man het scala van straffen hebben doorlopen en dan is hij aan de tuchtklasse toe, dat is het uitgangspunt niet meer. De man moet in zijn totaliteit een onaangepast gedrag hebben getoond voor het militair gareel en dat zal zich wel meestal manifesteren in een behoorlijk aantal straffen, maar dat hoeft niet per se. Normatief is de onaangepastheid. Mocht die circulaire nog niet helpen – papier is maar papier – dan hebben wij nog altijd in onze stafjuristen een middel om de commandant te instrueren. In dit verband mag ik wel zeggen dat zojuist op gang komt in het legercorpsverband een cursus die men denkt periodiek te gaan houden voor commanderende officieren, zodat zij regelmatig zullen worden geconfronteerd met dergelijke zaken waar de Generaal op duidt. Met de bezwaren die de verlaging meebrengt voor oudere onderofficieren is Gen. Couzy het eens, doch voor de jongeren – 90% volgens hem – ziet hij de verlaging niet als te ingrijpend. Dat is wel zo, maar tegenwoordig talmt men niet zo lang meer met trouwen en dan is er direct ook weer een gezin op de achtergrond. De sociale omstandigheden gaan dan weer spreken en ik dacht dat het ook niet nodig was om die verlaging bij wijze van krijgstuhtelijke straf te hanteren, omdat wij zoveel andere middelen hebben en Gen. Couzy heeft zelf al gezegd het kan ook nog altijd bij wijze van administratieve maatregel. Is de man niet geschikt, dan kan hij toch in rang terug maar het grote bezwaar is dat wij niet kunnen beschikken over de zogenaamde retrogradatie, het is alles of niets. De adjudant valt terug tot soldaat. Alles bij elkaar, een te grote inbreuk op de rechtspositie van de militairen. Wij moeten het bovendien globaal bezien, wij kunnen niet alleen naar de dienstplichtigen kijken, tuchtrecht geldt voor ieder, al kan ik best voor de argumenten van de Generaal voelen; ik zou mij ook kunnen voorstellen dat er mensen in uw midden zijn die het zouden voorstaan, bijvoorbeeld voor oorlogstijd.

Dit had ik op het ogenblik willen zeggen, mijnheer de voorzitter.

Kolonel van der Bij:

Mijnheer de voorzitter, ik wil graag een vraag stellen die verband houdt met de derde stelling. De derde stelling die luidt: „Het gedrag van de militair in zijn vrije tijd valt ook onder de werkingsfeer van de krijgstucht”.

Wanneer deze stelling bedoelt om te zeggen dat ook in de vrije tijd een krijgstuchtelijk vergriep moet kunnen worden gecorrigeerd, dan vertelt de stelling niet zoveel nieuws. Ik geloof ook niet dat de geachte inleider, wiens inleiding ik met bijzonder veel genoegen heb beluisterd, dit heeft willen zeggen.

De stelling zelf is wat ongenueanceerd, maar hij heeft in zijn inleiding toch wel de nodige toelichting gegeven. Er blijft voor mij toch nog graag een punt aan de orde te stellen, dat ook verband houdt met de tweede stelling, namelijk: „De doelstelling van de Krijgsmacht die daar wordt aangevoerd”. En nu is mijn vraag deze: „Ziet de inleider de werking van de krijgstucht geprojecteerd tegen de doelstelling als een zaak waarin een ruim verband aanwezig is?” Ik neem aan dat dit het geval is, gezien een zeker conservatisme wat hier en daar toch wel om de hoek kwam kijken of vergis ik mij misschien en kan dat verband eng worden gelegd. In concreto er is een bepaalde gedraging in de vrije tijd. Levert deze gedraging een krijgstuchtelijk vergriep op wanneer hij geprojecteerd wordt tegen de doelstelling? Is dat verband eng of is het inderdaad ruim? Is het zo ruim bijvoorbeeld dat het enkele dragen van het uniform al voldoende is om tot een krijgstuchtelijk vergriep te kunnen besluiten, omdat daardoor al de relatie tot de doelstelling wordt gelegd, of is het inderdaad minder ruim en kan men zeggen: „Hier wordt in concreto de doelstelling op geen enkele wijze geweld aangedaan”. En dan zou er dus bij deze uitleg geen krijgstuchtelijk vergriep kunnen zijn. Het is een vraag, waar ik zelf niet uit ben, ik vind het ook geen gemakkelijke zaak, maar ik zou de inleider bijzonder graag willen vragen, mijnheer de voorzitter, om dit punt nog enigszins te willen toelichten.

Inleider:

Mijnheer de voorzitter, de heer van der Bij heeft gesteld, dat in stelling drie niet veel nieuws staat. Ik neem aan dat in al mijn stellingen voor de heer van der Bij niet veel nieuws staat, want wij kennen elkaar langer.

Mijn bedoeling is natuurlijk geweest om in de stellingen enige uitdaging in te bouwen, opdat u, zo u dat al niet deed uit de aard van de bouw van de stoel, wat rechtop zou gaan zitten, en ik heb mij daarbij afgezet natuurlijk tegen degenen die een andere mening zijn toegedaan. Zo heb ik ook gesteld, dat er mensen zijn die die krijgstucht helemaal niet uit willen zien gaan buiten de tijd van het werkelijke dienstdoen. En nu vraagt de heer van der Bij: „Hoe zit dat nu, hoe ver gaat dat, die krijgstucht afgezet tegen de doelstelling van de krijgsmacht, moet dat eng opgevat worden of ruim?”

Laat ik de heer van der Bij dan direct gerust stellen, eng, zeer eng zelfs, naar mijn mening; hij heeft ook gezegd dit is een moeilijke vraag; dit kan ik alleen maar onderstrepen en ik heb dat ook al gezegd. Naar de norm zijn wij beiden zoekende, die is bijna niet te geven en die kan ik alleen in ruime zin geven door te zeggen, het is de doelstelling van de krijgsmacht en dat moet ik ook eigenlijk zeggen als ik zie wat de definitie van krijgstucht is, die n.l. regels aangeeft die geboden worden door de doelstelling van de krijgsmacht; dat is een totaal, ruim, begrip dat wij moeten proberen in te perken. Dat is ook geprobeerd door verschillende mensen. De Kol. van der Bij is er zelf niet uit heeft hij gezegd. Ik ben er ook niet uit, maar er zijn mensen die gezegd hebben: laten wij dan voor die doelstellingen een ander

begrip gaan nemen, laren wij zeggen de bruikbaarheid van de krijgsmacht, de slagvaardigheid; dat vind ik al weer een te ruim begrip; de kolonel Westerdijk dacht het gevonden te hebben in de toetsing of al dan niet een dienstbevel zou kunnen worden gegeven. Dit klinkt aannemelijk, maar ik vind het een verschuiving van de moeilijkheid, dat is nu juist de vraag, een *petitio principii* dacht ik. Als we n.l. aannemen dat een dienstbevel mag worden gegeven als het door de krijgstuicht wordt bestreken, dan zijn wij natuurlijk even ver. Het geeft misschien wel een indicatie, het geeft misschien iets van een spoor, een oplossing geeft het niet. En ik kan niet anders zeggen dan dat men zich zal moeten richten naar de praktijk en onderkennen hoe die evolueert, en de jurisprudentie. Ik heb enige voorbeelden genoemd, waaruit moge blijken hoe moeilijk ook dat weer is. Ik kan dus wel zeggen, als mijn persoonlijke mening, dat het verband – gezien de tendens die er is om de privacy van de man terecht zoveel mogelijk te waarborgen – eng moet zijn, en wel zeer eng. Ik weet niet of dat helemaal bevredigt, ik kan het niet nader definiëren.

De Heer Snapper:

Mijnheer de Voorzitter, ik zou graag een enkele opmerking maken over de geldboete als straf. Ik heb begrepen dat de inleider die als een hoofdstraf ook zou willen toepassen, doch voor kennelijk kleine vergrijpen dusdanig, dat deze bedragen niet te hoog zouden worden, dusdanig dat het gezinsleven van de gestrafte hierdoor zou worden beïnvloed. Aan de andere kant heeft hij gerefereerd aan Kolonel Christan die deze straffen wilde toepassen op mensen die zeer veelvuldig met vrijheidsstraffen in aanraking kwamen en dan zijn het toch wel mensen waar een behoorlijke straf tegenover gesteld zou moeten worden.

Mijnheer de voorzitter, u zou misschien een beetje verbaasd zijn dat ik een reeds zeer lang overleden instituut hier even naar voren wil brengen: de schutterij. Als ik mij niet vergis, was de enige straf waarmee men een schutter kon straffen in de 19e eeuw – over de 17e en 18e eeuw weet ik het niet – maar ik meen te weten, in de 19e eeuw kon men een schutter alleen straffen met een geldboete. En ik meen dat de Nederlandse schutterij in het begin van deze eeuw moest worden opgeheven voornamelijk omdat de discipline dusdanig was, dat men er niet meer een modern krijgsmachtonderdeel van kon maken. In tegenstelling met de situatie in Zwitserland, waar als ik goed ben ingelicht, het huidige leger uit instituten is voortgekomen die men met de vroegere Nederlandse schutterijen zou kunnen vergelijken. In dit verband lijkt het mij derhalve zeer gevaarlijk – ik wil hier wel het woord gevaarlijk gebruiken – om de boete als hoofdstraf in te voeren.

Ik mag misschien nog een ander voorbeeld noemen: Het Centraal Bureau voor Statistiek kan een Kantonrechter verzoeken iemand die de vereiste opgave voor het Centraal Bureau voor de Statistiek niet instuurt een boete op te leggen. Na één of twee keer is die Directeur-Generaal van de Statistiek hier volledig mee opgehouden en doet dit nu op andere wijze door herhaalde rappellen, door de mensen persoonlijk te laten bezoeken, maar dat ligt natuurlijk buiten het militaire vlak, dat kunnen wij in de militaire maatschappij niet doen, maar wel zie ik toch de boete niet als een erg goede, efficiënte maatregel om de tucht in het leger te handhaven.

En als een praktische bijkomstigheid – misschien dat het op den duur wel

zou gaan – maar ik ben zelf doctor in de economie, ik ben zelf een tijdje compagnie-commandant geweest en ik zou het bijzonder moeilijk vinden om te bepalen of ik onder bepaalde gevallen iemand een boete van een riks, een tientje, twintig gulden, of vijftig gulden zou moeten opleggen.

Ik dank u zeer voor het feit dat ik dit heb mogen zeggen, mijnheer de voorzitter.

Inleider:

Mijnheer de voorzitter, de heer Snapper heb ik horen zeggen dat hij van mij heeft begrepen dat ik de geldboete zou voorstaan voor kleine vergrijpen. Dat is niet de bedoeling, dat is een misverstand. Hij kan gelden voor alle vergrijpen. Hij kan gelden voor die vergrijpen en voor die mensen, voor wie het passend wordt geoordeeld en dat is met de hele scala van onze straffen zo.

Die is zodanig ruim, dat als men bang is om de geldboete op te leggen, men vindt hem niet passend of men weet niet of men een rijksdaalder of vijftig gulden moet opleggen, dan doet men het niet.

Zoals ik al gezegd heb, de uitvoerende bepalingen zijn zodanig dat de sociale waarborgen totaal zijn verzekerd, zodanig dat het gezin niet wordt getroffen. Nu heeft de heer Snapper ook iets gezegd van – maar dat heb ik eerlijk gezegd niet begrepen – de generaal Christan, die de geldboete speciaal wilde toepassen op mensen met vele straffen, heb ik hier even vlug genoteerd; mag ik nog weten wat hij daarmee precies bedoelt?

De Heer Snapper:

Ik dacht, dat u, maar het kan wezen dat ik u verkeerd heb begrepen, maar ik dacht dat u juist had gezegd dat de generaal Christan deze geldboete eventueel als straf zou willen laten toepassen voor die mensen die voor celstraf eigenlijk ongevoelig zijn, zo heb ik het uit uw voordracht begrepen.

Inleider:

Dat is een misverstand. Het gaat zuiver om de omstandigheden waaronder de straf wordt opgelegd, en die kunnen zodanig zijn dat in het algemeen een arreststraf ineffectief is ter plaatse door het feit dan men zo gebonden is in zijn bewegingsvrijheid dat men eigenlijk bij wijze van spreken reeds in arrest is. Men is in enigerlei vorm beperkt en dan heeft het opleggen van straf helemaal geen uitwerking; dan zou daarvoor in de plaats die geldboete zo nuttig zijn en dat is ook gebleken, en het is niet zo dat door een commissie die om de tafel gaat zitten nu de geldboete wordt gecreëerd.

Wij moeten het altijd wel zo zien dat de behoefte van buitenaf komt, uit de troep. De behoefte aan deze straf die is er en daarom wordt hij ook gerealiseerd. Ik dacht dat dit het voornaamste was van datgene dat u naar voren hebt gebracht. Ik hoop niet dat ik iets vergeten ben.

De Heer van Harinxma:

Mijnheer de voorzitter, ik zou graag een ogenblik blijven staan bij de eerste stelling van de geachte inleider en wel bij het citaat: „En toch is de ondergeschiktheid de ziel van de militaire dienst”. Ik wil dat niet ontkennen. De Kolonel Kiewit heeft eraan toegevoegd, en ik geloof dat dit waar is, dat die ondergeschiktheid eigenlijk door de hele maatschappij heen drijft. Daar staat geloof ik wel tegenover dat praktisch nergens in de maatschappij deze belijdenis

zo uitdrukkelijk en zo nadrukkelijk onder woorden wordt gebracht als in onze Wet en Reglement over de Krijgstucht. Ik zou in dit verband graag even willen aanhaken bij iets dat generaal Couzy heeft gezegd op het moment dat hij bezwaar maakt tegen de gedachte, tegen de suggestie van de kolonel Kiewit, om enkele partiële herzieningen door te voeren. Ik geloof met de generaal Couzy, dat dan een algehele herziening voor zeer geruime tijd zou worden uitgesteld. De herziening duurt zo waarlijk al lang genoeg en ik geloof dat die herziening straks vlugger zal gaan als er een principiële overeenstemming bestaat tussen de regering en de Staten-Generaal over een aantal grondslagen. Grondslagen die op het ogenblik in de Commissie-Lagerwerff worden onderzocht, daar kan ik op het ogenblik niet op ingaan, maar op zichzelf, als één keer die grondslagen er zijn dan geloof ik dat dit hele werk vlugger kan verlopen, maar nochtans, het is een kwestie van wetgeving. Een wetgeving vereist, zeker in deze dingen waar zo belangrijke persoonlijke rechten kunnen worden aangetast: tijd. Bij die grondslagen zal – het lijkt mij haast niet te vermijden, waar het op het ogenblik met zoveel nadruk in de wetgeving staat – de kwestie van die ondergeschiktheid ongetwijfeld een rol spelen. Ik dacht dat als over deze vraag, deze en andere vragen tussen regering en Volksvertegenwoordiging eenheid van opvatting kan worden bereikt, dat in dat geval ook kan worden beslist of deze, mag ik even zeggen, bedrijfseis met zoveel nadruk moet worden gesteld, ja dan nee. Op zichzelf moeten natuurlijk in ieder onderdeel van de maatschappij regelen zijn. Regelen die een zekere onderwerping meebrengen, maar of dat op deze manier die niet, dacht ik, in de huidige tijd aanspreekt moet worden geëtaleerd, dat is dacht ik toch wel een andere vraag.

Inleider:

Mijnheer de voorzitter, de heer van Harinxma heeft gezegd dat ik met betrekking tot stelling één misschien toch wel een beetje eenzijdig accent zou hebben gelegd en daarvan ben ik ook helemaal overtuigd; ik heb alleen gezegd dat de stelling op zichzelf niet onjuist zou zijn, maar ik vind hem ook, met de heer Van Harinxma, onvolledig. Een component van de doelbewuste onderlinge samenwerking moet er ongetwijfeld in komen en dat sta ik ook zeker voor, maar ik had er alleen nog eens op willen duiden dat de ondergeschiktheid als in geen andere organisatie van zodanig eminent belang is en ook werd geacht altijd, dat het niet zo verwonderlijk is dat hij zo duidelijk is geëtaleerd. Wat betreft hetgeen de heer Van Harinxma zei over de partiële wijziging, n.l. dat dit niet aanbevelenswaardig zou zijn omdat hij, met de generaal Couzy, van mening is dat dan de totale herziening wat op de achtergrond zou geraken, daarvan ben ik niet geheel overtuigd. Hij heeft mijn vrees wel iets weggenomen, ik vaar gaarne op zijn deskundig kompas wat dat betreft, maar ik ben er niet helemaal gerust op, eerlijk gezegd, anders had ik het ook niet gezegd natuurlijk maar laten laten wij het hopen. De aanbeveling blijf ik dan ook gestand doen, n.l. om toch te trachten zo vlug mogelijk enkele elementen onder de loep te nemen omdat dan ook meer houvast zal worden gegeven, niet alleen naar buiten voor de publieke opinie, maar ook voor de jongeren die dit beter zullen begrijpen. Nu kijken zij nog betrekkelijk lange tijd tegen dat oude aan en dat was de reden dat ik zei: „kunnen wij niet zo snel mogelijk voorlopige voorzieningen treffen”?

Ik weet met hem dat er met voortvarendheid wordt gewerkt aan de totale wijziging. Ik ben weliswaar een plaatsvervangend lid in de commissie-Lagerwerff, maar ik weet er toch iets van, in ieder geval weet ik zeker dat het niet zo is zo-

als ik heb gelezen in een krant met betrekking tot de besprekingen in Parijs: „Ze schieten op, ze zijn nu klaar met het begin van de inleiding op het voorspel van de eerste gedachtenwisseling over de voorbereidende besprekingen?“ Zo is het niet.

Als laatste spreker heeft zich gemeld Commodore Sleeuw. Vraag reeds beantwoord.

De Voorzitter:

Mevrouw, mijne heren, toen in lang vervlogen jaren Galilei ontdekt meende te hebben dat de aarde niet het middelpunt van het heelal was, waarom de zon heendraaide viel hij in handen van de inquisitie die met de haar ter beschikking staande tuchtrechtelijke maatregelen hem overhaast tot een taktische terugtocht heendraaide, viel hij in handen van de inquisitie die met de haar ter beschikking staande tuchtrechtelijke maatregelen hem overhaast tot een taktische terugtocht wist te brengen en deed inslikken wat hij zo brutaal was geweest naar voren te brengen. Maar zoals dat in de boeken staat: „Zachtkens voegde hij hieraan roe: Eppur si muove en toch beweegt zij zich“. Aan het „en toch beweegt zij zich“ heb ik moeten denken toen ik de eerste en de laatste stelling van de kolonel Kiewit las, waaruit ik meende te kunnen afleiden dat hij als een wolf in sheep clothes enige ondeugende opmerkingen over het militaire tuchtrecht zou maken en eigenlijk erop uit zou zijn om het tuchtrecht, zoals het nu is, volledig overhoop te halen. Uit zijn uiteenzetting is gebleken dat hij, zoals hij zelf beleden heeft, een meer conservatief standpunt inneemt en hij heeft bovendien aangetoond waarom hij naar mijn mening wel gerechtigd is om dat conservatieve standpunt in te nemen. Omdat het zo uitermate moeilijk is op korte termijn tot een betere regeling te komen en omdat de praktijk zich langzamerhand heeft aangepast aan de behoefte van deze tijd. Waarbij natuurlijk altijd weer de vraag rijst: „Past de praktijk zich altijd aan deze behoefte aan en hoe gaat dat nu met de slechte commandant die op een gegeven ogenblik vervelend moet zijn?“

En dan volgt daar een andere vraag op: „Wanneer u een totaal andere, betere, modernere regeling hebt en u hebt een vervelende commandant, is dan degene die aan de tuchtrechtelijke bepaling onderworpen is veel beter uit?“

In ieder geval geloof ik dat het onderwerp dat het Bestuur na zorgvuldige overwegingen op de agenda heeft geplaatst, vanavond op een bijzonder duidelijke manier behandeld is en dat wij de kolonel Kiewit hartelijk dank mogen zeggen voor het door hem gebodene. Ik ben ervan overtuigd, dat wanneer straks door de publikatie in het orgaan in ruimere kring hiervan kennis kan worden genomen, de Commissie-Lagerwerff en al degenen die in deze materie geïnteresseerd moeten zijn, omdat zij hierin handelend moeten optreden, in grote mate hun voordeel zullen kunnen doen met het hedenavond besprokene.

Ik dank ook degenen die hun bijdrage hebben willen leveren aan de discussie en de verdieping en de verlevendiging van het gebodene, ik dank nogmaals de kolonel Kiewit zeer voor de moeite die hij zich heeft willen getroosten en daarmee mevrouw, mijne heren, besluit ik deze vergadering.

STELLINGEN

1. „En toch is de ondergeschiktheid de ziel van de militaire dienst.“
2. De regeling van het militaire tuchtrecht dient te worden beheerst en beperkt door de doelstelling van de krijgsmacht.
3. Het gedrag van de militair in „zijn vrije tijd“ valt ook onder de werkingssfeer van de krijgstucht.
4. De cellulaire arreststraf is niet meer van deze tijd.
5. Er is in het huidige militaire tuchtrecht geen bepaling die een commandant verhindert een goed commandant te zijn.
6. En toch dient het militaire tuchtrecht te worden gemoderniseerd.